

سرشناسه:	محمدی، سیدباقر، ۱۳۵۹
عنوان و نام پدیدآور:	مبانی و شرایط اقامه حدود در عصر غیبت
مشخصات نشر:	سیدباقر محمدی
مشخصات ظاهری:	قم: نورالامین، ۱۴۰۲
شابک:	ص: ۳۸۰؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س م
یادداشت:	۹۷۸-۶۲۲-۷۱۵۶-۵۱-۵
موضوع:	کتابنامه: ص[۳۴۵]-۳۸۰؛ به صورت زیرنویس
رده بندی کنگره:	حدود (فقه)
رده بندی دیویی:	BP۶/۱۹۵
شماره کتابشناسی ملی:	۳۷۵/۲۹۷
مرجع تولید:	۹۱۴۵۷۹۵
	مجتمع آموزش عالی فقه

NBP64

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

مبانی و شرایط اقامه حدود در عصر غیبت

مؤلف: سید باقر محمدی

ناشر: نورالامین

چاپ: چاپخانه دیجیتالی المصطفی ﷺ شمارگان: ۵۰۰ قیمت:

باتشکر از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند

مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت

ناظر چاپ: ایوب جمالی

مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

pub.nooralamin@gmail.com

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

شماره تماس:

همراه: ۰۹۰۱۵۸۲۱۷۶۳ / خط ثابت: ۰۲۵۳۷۸۳۹۳۰۹ داخلی ۴۱۱ و ۲۱۰

**مبانی و شرایط
اقامه حدود
در عصر غیبت**

سید باقر محمدی

معارف اسلامی ناب، نیازِ بشر تشنه معنویت امروز است. در این دوران که بسیاری آن را عصر پایان جهان می‌دانند، گرایش به دین و معنویت، سرعتی شگفت یافته است. در این میان، اسلام بیشترین سهم را از این گرایش به دین دارد، و چرا چنین نباشد؟ اسلام، دین انسانی زیستن، عدالت‌پروری و عشق به هم‌نوع است و بشر این عصر، این گوهر گمشده را در اسلام ناب یافته است.

از سوی دیگر، گسترش پُرشتاب رسانه‌ها و ابزارهای انتشار اطلاعات، بی‌وقفه موجب پدید آمدن پرسش‌ها و شبهات جدیدی می‌شود که تا اندکی پیش از این، هیچ‌یک از آنها قابل تصور نبود. این انفجار اطلاعات، به‌ویژه در دنیای مجازی، اغلب فرصت ژرف‌اندیشی را از انسان سلب می‌کند و همین موجب شناخت نادرست یا ناقص از بسیاری امور، به‌ویژه مفاهیم و معارف دینی می‌گردد.

بنابراین، تبلیغ و نشر مؤثر معارف اسلامی ناب، رسالت خطیری است که بر عهده همه متولیان این امر می‌باشد. بدون تلاش خالصانه و آگاهانه برای رسیدن به این هدف، پتانسیل عظیمی که در گرایش بشر به معنویت در این عصر پدید آمده، به هدر خواهد رفت.

نشر «نورالامین» به سهم خود می‌کوشد تا بخش اندکی از رسالت عظیم نشر معارف اسلامی ناب را به بهترین شکل ممکن انجام دهد و در این راستا از پیشنهادها و انتقادهای همه فرهیختگان این عرصه، برای غنا بخشیدن به آثار خود استقبال می‌کند.

فهرست

بخش نخست: مفاهیم و کلیات

۱. مفاهیم _____ ۱۷
- مبحث نخست: حد _____ ۱۷
- گفتار نخست: واژه‌شناسی حد _____ ۱۷
- گفتار دوم: اصطلاح‌شناسی حد _____ ۲۰
- الف) حد در متون دینی _____ ۲۰
- ب) حد در اصطلاح فقهی _____ ۲۲
- مبحث دوم: مراد از جواز و عدم جواز اقامه حدود _____ ۲۹
۲. کلیات _____ ۳۳
- مبحث نخست: مبانی _____ ۳۳
- گفتار نخست: اصل عدم ولایت _____ ۳۳
- الف) نگرش فقها به اصل عدم ولایت _____ ۳۴
- ب) مبانی اصل عدم ولایت _____ ۳۵
۱. استصحاب _____ ۳۵
۲. توحید _____ ۳۵
۳. آزادی انسان‌ها _____ ۳۶
- ج) جریان اصل عدم ولایت در حدود _____ ۳۷

- گفتار دوم: ولایت فقیه ۳۸
- الف) تبیین مفهوم ولایت فقیه ۴۰
- ب) حدود اختیارات ولی فقیه ۴۱
۱. ولایت مقتیده فقیه ۴۱
- یکم: ولایت تصرف در قضا، فتوا و امور حسبه ۴۲
- دوم: ولایت در چارچوب احکام فرعی الهی ۴۲
۲. ولایت مطلقه فقیه ۴۲
- مبحث دوم: سابقه اجرای مجازات های حدی در عصر غیبت ۴۳
- گفتار نخست: اجرای حدود پیش از انقلاب اسلامی ۴۴
- گفتار دوم: اجرای حدود پس از انقلاب اسلامی ۴۹

بخش دوم: بررسی ادله جواز و عدم جواز اقامه حدود

۱. دیدگاه عدم جواز اقامه حدود ۵۹
- مبحث نخست: ادله تحلیلی ۵۹
- گفتار نخست: منصب بودن اجرای حدود ۵۹
- الف) تبیین ۵۹
- ب) نقد و بررسی ۶۱
- گفتار دوم) احتمال لزوم حضور معصوم علیه السلام ۶۳
- الف) تبیین ۶۳
- ب) نقد و بررسی ۶۶
- گفتار سوم: امکان تبدیل موضوع (مرتفع شدن موضوع حدود در این زمان) ۶۸
- الف) مفهوم شناسی موضوع ۷۰
- ب) اقسام موضوع ۷۱
- ج) نظریه تبدل موضوع ۷۳
- د) احتمالات در موضوع دگر گون شده ۷۳
۱. فراوانی تمتعات جنسی ۷۴

۷۴. یکم: تبیین
۷۵. دوم: نقد و بررسی
۷۹. ۲. خشونت جوامع پیشین
۷۹. یکم: تبیین
۷۹. دو: نقد و بررسی
۸۹. مبحث دوم: ادله نقلی
۸۹. گفتار نخست: اجماع منقول از ابن ادریس و ابن زهره
۸۹. الف) تحلیل عبارت ابن ادریس
۹۱. ۱. احتمالات در تفسیر ظاهر کلام ابن ادریس
۹۲. ۲. بررسی احتمالات
۹۲. یکم: اختصاص اقامه حدود به معصومین عليهم السلام و نواب خاص
۹۳. دوم: جواز اقامه حدود توسط معصومین عليهم السلام نواب خاص و نایبان عام
۱۰۱. سوم: انکار جواز تصدی از سوی ظالمین
- چهارم: منصب بودن اقامه حدود و سکوت نسبت به تفویض و عدم تفویض این منصب به فقها
- ۱۰۲.
۱۰۳. ب) تحلیل عبارت ابن زهره
۱۰۴. ج) بررسی اجماع منقول از ابن ادریس و ابن زهره
۱۰۹. گفتار دوم: روایت اشعثیات
- الف) بررسی سند
- ۱۱۱.
- ب) دلالت روایت بر عدم جواز اقامه حدود
- ۱۱۵.
۱. دلالت لا یصلح بر عدم جواز
- ۱۱۵.
۲. دلالت واژه امام بر امام معصوم عليه السلام
- ۱۱۷.
- یکم: شواهد انکار
- ۱۲۰.
- دوم: شواهد اثبات
- ۱۲۴.
- ج) اشکال دلالی
- ۱۲۹.
۱. عدم امکان التزام، به برخی فقرات روایت
- ۱۲۹.

۲. نقد و بررسی ۱۲۹
- گفتار سوم: قاعده درأ ۱۳۳
- الف) استدلال به قاعده درأ بر عدم مشروعیت اقامه حدود در عصر غیبت ۱۳۳
- ب) بررسی استدلال به قاعده درأ ۱۳۵
۱. اعتبار قاعده درأ ۱۳۵
۲. دلالت قاعده درأ بر عدم مشروعیت اقامه حدود ۱۳۷
- یکم: شمول قاعده نسبت به شبهات حکمی ۱۳۸
- دوم: ملاک شبهه ۱۳۹
۲. ادله دیدگاه جواز اقامه حدود ۱۴۵
- مبحث نخست: ادله تحلیلی ۱۴۵
- گفتار نخست: مبعوضیت تعطیلی حدود ۱۴۶
- الف) تبیین استدلال ۱۴۶
- ب) اشکالات ۱۴۶
۱. عدم تلازم تعطیلی حدود و انتشار مفاسد ۱۴۶
۲. تعارض با لزوم حفظ نفوس محترمه ۱۴۷
- گفتار دوم: اختلال نظام ۱۴۸
- الف) مفهوم «حفظ و اختلال نظام» ۱۵۰
- ب) حکم شرعی حفظ نظام ۱۵۳
- د) نقد و بررسی ۱۵۵
- گفتار سوم: وجود فلسفه و مصلحت تشریح حدود ۱۵۶
- الف) دیدگاه فقها ۱۵۸
- ب) اشکالات ۱۶۰
۱. لزوم نصب فردی خاص و عدم کفایت مصلحت صرف ۱۶۰
۲. تعطیلی حدود بعد از رحلت رسول الله ﷺ ۱۶۰
- ج) تقریر دوم از استدلال به فلسفه تشریح حدود ۱۶۱
- الف) نقد و بررسی ۱۶۲

- گفتار چهارم: استناد به ولایت حسبه ۱۶۳
- الف) مفهوم‌شناسی حسبه ۱۶۳
- ب) ولایت بر امور حسبیه و اقامه حدود ۱۶۷
- ج) اشکالات ۱۶۸
۱. احتمال اختصاص به معصوم علیه السلام ۱۶۸
۲. مفروغ نبودن مشروعیت ۱۷۰
۳. لزوم تصدی عدول مؤمنین در صورت فقدان فقیه ۱۷۰
- مبحث دوم: ادله نقلی ۱۷۳
- گفتار نخست: اطلاق زمانی ادله حدود ۱۷۳
- الف) دیدگاه فقها ۱۷۴
- ب) نقد و بررسی ۱۷۶
۱. قاعده اشتراک و اطلاق حدود ۱۷۷
۲. مخاطب اطلاقات ادله حدود ۱۷۹
۳. قدر متیقن بودن فقیه ۱۸۴
- اشکال بر قدر متیقن بودن فقیه ۱۸۷
- گفتار دوم: روایت حفص بن غیاث ۱۹۰
- الف) بررسی سند روایت ۱۹۰
- ب) بررسی دلالت روایت ۱۹۲
۱. اشکالات دلالی ۱۹۳
۲. بررسی اشکالات ۱۹۴
- گفتار سوم: مقبوله عمر بن حنظله ۱۹۵
- الف) بررسی سند روایت ۱۹۷
- ب) بررسی دلالت روایت ۱۹۹
۱. روشهای استدلال به مقبوله ۱۹۹
۲. اشکالات دلالی ۲۰۱
- یکم: عدم ظهور نسبت به اقامه حدود ۲۰۱

- دوم: عدم کاربرد حکومت به معنای ولایت در زبان عربی _____ ۲۰۲
- گفتار چهارم: معتبره ابی خدیجه سالم بن مکرم الجمال _____ ۲۰۳
- الف) بررسی سند روایت _____ ۲۰۳
- ب) بررسی دلالت روایت _____ ۲۰۵
۱. چگونگی استدلال _____ ۲۰۵
۲. اقامه حدود توسط قضات _____ ۲۰۶
- یکم: روایت «ابی عقبه» _____ ۲۰۶
- دوم: موثقه ابی مریم _____ ۲۰۷
- سوم: اشکالات _____ ۲۰۹
- گفتار پنجم: توقیع شریف حضرت صاحب الزمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَعَدَ اللَّهُ الْمُرِيدَ به اسحاق بن یعقوب ۲۱۲
- الف) بررسی سند توقیع شریف _____ ۲۱۳
- ب) بررسی دلالت توقیع _____ ۲۱۵
۱. چگونگی استدلال _____ ۲۱۵
۲. اشکالات _____ ۲۱۶
- _____ اختصاص به احکام شرعیه _____ ۲۱۶
- گفتار ششم: سایر روایات _____ ۲۲۲
- الف) روایات منع از تعطیل حدود _____ ۲۲۲
۱. سند روایات _____ ۲۲۳
۲. چگونگی استدلال _____ ۲۲۵
۳. نقد و بررسی _____ ۲۲۶
- ب) روایات اهمیت اجرای حدود _____ ۲۲۶
۱. چگونگی استدلال _____ ۲۲۷
۲. نقد و بررسی _____ ۲۲۷
- ج) روایت ابی عبیده _____ ۲۲۸
۱. چگونگی استدلال _____ ۲۲۹
۲. نقد و بررسی _____ ۲۲۹

۲۳۰. _____ (د) جمع‌بندی روایات

بخش سوم: شرایط مشروعیت اقامه حدود در عصر غیبت

۲۳۵. _____ ۱. شرایط متصدی اقامه حدود

۲۳۵. _____ مبحث نخست: اجتهاد متصدی اقامه حدود

۲۳۶. _____ گفتار نخست: ادله اشتراط اجتهاد متصدی اقامه حدود

۲۳۶. _____ ۱. اجماع

۲۳۹. _____ ۲. سایر ادله

۲۴۰. _____ گفتار دوم: آثار اشتراط اجتهاد متصدی اقامه حدود

۲۴۰. _____ الف) عدم جواز اقامه حدود توسط قضات مأذون

۲۴۲. _____ ۱. دیدگاه فقهای معاصر در مورد اقامه حدود توسط قضات مأذون

۲۴۲. _____ یکم: قائلین به عدم جواز اقامه حدود توسط قضات مأذون

۲۴۴. _____ دوم: قائلین به جواز اقامه حدود توسط قضات مأذون

۲۴۷. _____ ۲. بررسی مبانی مشروعیت اقامه حدود توسط قضات مأذون

یکم: نصب غیر مجتهد بر منصب اقامه حدود توسط مجتهد جامع

۲۴۷. _____ الشرائط

دوم: توکیل غیر مجتهد در اقامه حدود توسط مجتهد جامع الشرائط

۲۵۹. _____ سوم: قضاوت تسبیبی

۲۶۱. _____ چهارم: اضطرار

۲۶۴. _____ ۳. شرایط و اختیارات قضات مأذون در اجرای حدود

۲۶۵. _____ یکم: لزوم استیذان از حاکم شرع در اجرای حدود

۲۶۶. _____ دوم: جواز یا عدم جواز داوری قاضی مأذون به علم خود

۲۷۰. _____ سوم: جواز عفو مرتکبین جرایم حدی توسط قضات مأذون

۲۷۱. _____ چهارم: اعتبار اقرار نزد قاضی مأذون

۲۷۲. _____ ب) عدم جواز اقامه حدود توسط مجتهد متجزی

۲۷۲. _____ ۱. دیدگاه‌های فقیهان

۲۷۵. ۲. نقد و بررسی ادله دیدگاه‌ها
۲۷۹. (ج) عدم جواز اقامه حدود توسط عدول مؤمنان
۲۸۰. ۱. دیدگاه جواز اقامه حدود توسط عدول مؤمنان
۲۸۱. ۲. دیدگاه عدم جواز اقامه حدود توسط عدول مؤمنان
۲۸۳. گفتار سوم: استثنائات اشتراط اجتهاد
۲۸۳. الف) اقامه حدود در جرایم خاص
۲۸۴. ۱. سبب النبى و الائمه
۲۸۵. ۲. مدعى نبوت
۲۸۶. ۳. قتل در فراش
۲۸۷. ب) اقامه حدود بر افراد خاص
۲۸۷. ۱. اقامه حد بر عبد
۲۸۹. ۲. اقامه حد بر فرزند و همسر
۲۸۹. (ج) اقامه حد از سوى حاکم جور
۲۹۰. ۱. اقامه حدود از سوى حاکم جور در حال غير اضطرار
۲۹۱. ۲. اقامه حدود از سوى حاکم جور در غير حال اضطرار
۲۹۳. گفتار سوم: منصوب بودن مجرى حدود
۲۹۴. الف) عدم مشروعیت اقامه حدود توسط فقیهان غير حاکم
۲۹۵. ۱. عدم مشروعیت به دليل فقدان ولايت
۲۹۵. یکم: اخذ عنوان امام و والى در روايات حد و تعزیرات
۳۰۰. دوم: قصور در ادله نیابت عامه
۳۰۵. سوم: لزوم اکتفا به قدر متیقن
۳۰۶. چهارم: معین شدن وجوب کفایى
۳۰۸. ۲. عدم مشروعیت به دليل مشروع نبودن اعمال ولايت
۳۱۱. ب) اقامه حدود توسط قضات تحکیم
۳۱۲. ۱. دیدگاه فقیهان
۳۱۳. ۲. ادله جواز تصدى قضا توسط قضات تحکیم

- ۳۱۳ . ۳. نقد و بررسی ادله
- ۳۱۶ . مبحث دوم: امنیت مجری حد
- ۳۲۱ . ۲. شرایط اجتماعی اقامه حدود
- ۳۲۱ . مبحث نخست: شرایط جامعه اسلامی
- ۳۲۲ . گفتار نخست: پذیرش همگانی اقامه حدود
- ۳۲۲ . الف) لزوم مساعدت عموم مردم
- ۳۲۳ . ب) پرهیز از تنفیر مردم از دین
- ۳۲۶ . گفتار دوم: وجود انسان کامل در راس مدیریت اجتماعی
- ۳۲۶ . الف) تبیین دیدگاه
- ۳۲۸ . ب) نقد و بررسی دیدگاه
- ۳۳۰ . ج) لزوم در نظر گرفتن زمینه‌های اجتماعی جرم
- ۳۳۳ . ۱. تبیین
- ۳۳۵ . ۲. نقد و بررسی
- ۳۳۷ . مبحث دوم: شرایط حکومت اسلامی
- ۳۳۷ . گفتار نخست: استقرار حکومت اسلامی
- ۳۴۱ . گفتار دوم: استحکام حکومت اسلامی
- ۳۴۵ . منابع

بخش نخست

مفاهیم و کلیات

آغازین بخش این نوشتار ضمن سه فصل به بیان کلیات می‌پردازد. فصل اول به بیان مفاهیمی اختصاص دارد که در جای جای این اثر به کار می‌آیند و حتی در عنوان تحقیق به کار رفته‌اند و به همین جهت درک صحیح موضوع، وابسته به شناخت این مفاهیم می‌باشد. دومین فصل نیز به مبانی تحقیق اشاره دارد و بنیان‌هایی را که فرضیه تحقیق بر آن استوار است ارائه می‌دهد. فصل سوم نیز با عنوان پیشینه اجرای حدود، سعی دارد خواننده محترم را با واکنش پیشینیان در مقابل جرایم حدی، آشنا نموده، و از این رهگذر روشن نماید چگونه شرایط زمانی و مکانی بر موضوع اقامه حدود، تأثیر نهاده است.